YOSHLAR
KUTUBXONASI

Xudoyberdi TO‘XTABOEV

SARIQ DEVNI MINIB

Xudoyberdi TO‘XTABOYEV

SARIQ DEVNI MINIB

Roman

Yoshlar nashriyot uyi
Toshkent – 2018

UO‘K 821. 512. 133-3
KBK 84 (5O‘)6
T 99

To‘xtaboyev, Xudoyberdi
Sariq devni minib: Roman / T. Xudoyberdi. – Toshkent: Yoshlar nashriyot uyi, 2018. – 264 b.

Xudoyberdi To‘xtaboevning ushbu asari sarguzashtlarga boy bo‘lib, o‘zbek bolalar adabiyotining noyob durdonalaridan biridir. Unda bolalikning sodda va samimiy, quvnoq va zavqli onlari teran nigoh bilan qalamga olinadi. Bu asarni, asardagi kulgiga boy sarguzashtlarni bemalol zamonaviy Garri Potterga qiyoslasa bo‘ladi. Asarni o‘qib chiqsangiz bunga amin bo‘lasiz.

UO‘K 821. 512. 133-3
KBK 84 (5Ў)6

ISBN 978-9943-5152-2-2

© Yoshlar nashriyot uyi
2018

SEHRLI QALPOQCHA

I bob

KO‘CHAGA QUVILDIM

Tanishib qo‘yaylik: otim Hoshim, erkalatib chaqirmoqchi bo‘lsangiz Hoshimjon deb aytasiz. Familiyam – Ro‘ziyev, Ro‘zivoy traktorchining o‘g‘liman. Ruxsat bersangiz, oilamiz haqida ham ikki-uch og‘iz so‘zlab o‘tsam: dadam ikki-uch yildan buyon cho‘lda buldozer haydab yer tekislaydi, oyimning aytishiga qaraganda o‘sha tomonlarga ham paxta ekisharmish. Bir oyda, ba’zan ikki oyda bir kelib ketadi. Kelganida har birimizga alohida-alohida sovg‘a-salomlar olib keladi. Sovg‘aning eng yaxshisi, albatta, menga tegadi. Oyim bo‘lsa uyimizdan uch yuz metr naridagi fermada sigir sog‘adi. Bir o‘ziga 24 govmish qaraydi. O‘tgan yili sutni ko‘p sog‘gani uchun medal olgan. O‘sha medalni oyimdan yashirib men ham ikki marta taqdim. Bir marta taqib bozorga borib sabzi-piyoz olib keldim, ikkinchi marta taqib maktabga boruvdim, direktorimiz chaqirib olib rosa urishdi.

Katta singlim Oyshaxon to‘rtinchi sinfda o‘qiydi. Hovlini supurish, idish-tovoqlarni yuvish o‘shaning bo‘ynida. Oyim uni: «Oppoqqinam, jonimning huzuri», deb erkalatgani-erkalatgan. Oyim uni bag‘riga bosib suygan kuni men ham biqinidan sekin chimdib:

– Puchuqqinam, – deb qo‘yaman.

Kichik singlimning oti Donoxon. Hozir birinchi sinfda o‘qiyapti. Oyimning aytishiga qaraganda u katta bo‘lsa, albatta, doktor bo‘larmish. Menimcha, undan doktor

chiqmasa kerak. Nega desangiz, ko'cha-ko'yda hamshiralarga ko'zi tushib qolsa ukol qiladi deb, tog'dan-tog'ga qochadi. Tunov kuni maktab hovlisida oq xalat kiygan bufetchini ko'rib doktor keldi, deb derazadan tashlab qochibdi.

Rostini aytsam, o'zim ham unchalik yomon bola emasman. Aql-hushim joyida, odobim ham chakki emas, oltinchi sinfning intizomli o'quvchilaridanman. Bir xil, haligi sho'x bolalarga o'xshab, kunbo'yi ko'cha changitib yurmayman. Yashirib nima qilaman, ko'cha changitib yurgandan ko'ra komandaga bo'linib olib, to'p tepgan yoki xoliroq joyga, masalan, oying harchand chaqirsa ham ovozi yetmaydigan joyga borib olib chillak o'ynagan ming marta yaxshi.

– Hoshim! – deb chaqiradi ba'zan oyim.

– Labbay, oyijon?

– Tomdan o'tin tashlab bergin.

– Xo'p bo'ladi, oyijon, – deyman-u sekin u yoq-bu yoqqa qarayman-da:

– Oysha! – deb qichqiraman.

– Labbay, akajon?

– Tomdan o'tin tashlab bergin.

– Xo'p bo'adi, akajon, – deydi Oysha. Shunday demasa, ishlar chatoq. Och biqiniga musht kelib tushadi. Ishqilib oyimning gapini hech yerda qoldirmayman. Aytganini o'zim bajarmasam, birov orqali bajaraman. Aslini olganda o'zing bajarishing shart emas. Fermamizning mudiri Sirojiddin aka nuqul shunaqa qiladi. Raisdan biron topshiriq olib kelsa, a'zolariga topshiradi. Siz qanaqaligingizni bilmayman-ku, lekin men mudirlikka o'xshash ishlarni yaxshi ko'raman. Shu o'ynayversang-o'ynaversang, senga tegishli ishlarni birovlar bajaraversa-bajaraversa...

– Orif! – deb qichqiraman ba'zan. Aytgandek, esimdan chiqib qolayozibdi, Orif bilan birga o'qiymiz, bir partada o'iramiz. O'zi pakanagina bola-yu, lekin boshi

to‘la aql. Har qanday masalani ham ko‘z yumib-ochguncha ishlab tashlaydi, men ham ko‘z yumib-ochguncha ko‘chirib olaman. Goho biror joyini jo‘rttaga xato qilib ko‘chiraman, shunday qilmasam bo‘lmaydi-da, muallimimiz ko‘chirganimni bilib qoladi. Shunday qilib:

– Orif! – deb chaqiraman.

– Nima deysan? – deydi Orif uylaridan turib.

– Chiq, dars tayyorlaymiz.

– O‘zing chiqa qol.

Orif meni chaqirayotganini oyim eshitsin, deb jo‘rttaga qayta-qayta so‘rayman:

– Nima deding?

– O‘zing chiqa qol deyapman, nima, qulog‘ing karmi?

Papkani ko‘tarib sekin «quyon» bo‘lib qolaman. Chiqib tayyor vazifalarni apil-tapil ko‘chiraman-da, hali aytganimdek, ko‘cha changitib yurmayman-ku, to‘ppa-to‘g‘ri narigi mahallaga futbol o‘ynagani jo‘nab qolaman.

Mana bugun ham shunga o‘xshash rejalar tuzib, Orifni chaqiraman, deb endigina kekirdagimni cho‘-zayotgan edim, oyim:

– Hoshim, – deb chaqirib qoldi.

– Labbay, oyijon.

– Nega tovuqlarga don bermading?

Rost, ertalab oyim tovuqlarga don berib qo‘ygin, deb tayinlab ketgan edi. Butunlay unutgan ekanman. Endi nima qildim-a, ishqilib quloqning tagida shavla qaynamasa bo‘lgani!

– Nima dedingiz, oyi?

– Nega tovuqlarga don bermading, deyapman, nima, qulog‘ing devorning ostida qolganmi?

– Ovqatini o‘zi topib yesin-da. Tokaygacha tekinxo‘rlik qilishadi, – deb gapni chalg‘itmoqchi bo‘ldim.

– Voy, o‘lmasam, suvam bermaganga o‘xshaysan.

– Oyi, tovuqlar suv ichmaydigan bo‘lib ketgan...

– Shunaqami?

– Ha, shunaqa...

Nojo'ya gap aytib qo'ygan bo'lsam kerak, oyim katta kaltakni olib quvlashga tushdi. Uch marta hovlini aylandimda, ko'cha eshik oldiga borib egilib salom berdim va bir hatlab o'zimni ko'chaga oldim. O'sha yerdan turib:

– Bir haftadan beri suv berganim yo'q. Tuxumini bir yo'la poroshok qilib tug'aversin! – deb baqirdim.

– Teringga somon tiqmasammi! – dedi oyim tayoqni o'qtalib.

«Tamom», deb o'yladim ichimda. Nega desangiz, kecha ham shunga o'xshashroq bir voqea bo'lib o'tgan edi. Har kuni darsdan qaytganimda oyim:

– Hoshimjon, bugun qanaqa baho olding, o'g'lim? – deb so'raydi.

– Besh-da, oyijon, bizniki doim besh! – deyman.

– Barakalla. – dedi oyim. Keyin o'zim yaxshi ko'rgan shokoladdan ikki-uchta uzatib, – bor, endi birpas o'ynab kelgin, – deydi. Kun botguncha maza qilib o'ynab yuraman.

Kecha oyim negadir bahoni so'ramadi-yu, qani kundaligini bir ko'rsat-chi, deb qoldi. Rang-qutim o'chib ketdi, nega desangiz, ishning bu yog'i sal ishkalroq edi-da.

– Kundaligim o'qituvchimizda qolgan, – deb qutulmoqchi bo'ldim.

– Papkangni och deyapman!

Boshqa ilojim bo'lmaganidan papkani ochib, sekin kundalikni chiqarib berdim.

– Bu nima? – so'radi oyim.

– Ikki.

– Bunisi-chi?

– Uch.

– Nega yolg'on gapirding?

– Kim yolg'on gapiribdi, – dedim bo'sh kelmay, – ikkovini qo'shsa besh bo'ladi, oyijon!

– Shunaqami?

– Shunaqa...

Oyim qoshlarini chimirib, qo'llari qaltirab, kundalikni varaqlashda davom etdi.

– Bu nima?

– Ikki, oyijon.

– Bunisi-chi?

– Bunisi fizikadan olingan baho.

– Xo'p, mana bunisiga nima deysan?

– Hech narsa deyolmayman, lekin oyijon, uchovini qo'shsa besh bo'ladi.

– Shunaqami?

– Shunaqa...

– Hu o'sha...

Fizkulturadan qilgan mashqlarim mana shu paytda qo'l kelib qoldi. Bir sakragan edim: o'zimni hovlini o'rtasida ko'rdim. Bu gal kaltak yeyishim aniq bo'lib qoldi.

– Sen hali shoshmay turgin! – dedi oyim dag'dag'a qilib.

Shunday qilib desangiz, kecha mana shunaqangi dili siyohlik bo'lib o'tgan. Hozir ko'chaga chiqib shularni o'ylab yuragim qisilib ketdi. Singlimni uyga kiritib papkani oldirib chiqdimda, uy vazifalarini ko'chirib olish uchun Oriflarnikiga kirdim.

– Orif yo'q, – dedi oyisi, – magazin tomonga ketuvdi.

– Orif meni papkamni olib kelgin deb yubordi, – dedim. Nega desangiz, agar papka qo'lga eson-omon tegib qolsa, ichini ochib uy vazifalarini ko'chirib olishni mo'ljallagan edim.

– Papkasini o'zi bilan olib ketuvdi-ku.

– Bo'lmasa o'g'lingiz meni aldapti-da – dedim sir boy bermay.

Endi nima qildim? Juda boshim qotib qoldi-ku. Bir yo'la uch fandan vazifa berilgan edi, bittasini

ham bajarganim yo‘q. Hozir negadir, Orifni tutib olib do‘pposlagim, biqiniga, boshiga rosa mushtlagim kelib ketdi. Qani endi qo‘limga tushsa-yu, bir alamimdan chiqsam. Ancha vaqtdan buyon direkorimiz nomiga to‘rt-beshtamiz birlashib talabnoma yozmoqchi bo‘lib yuruvdik. Maktabga borib o‘shani yozishga kirishdim.

Pushkin nomli maktab direktori o‘rtoq O.Azizovga O‘quvchilar nomidan

ARIZA

Biz o‘quvchilar so‘nggi paytda judo qiynalib ketdik, uy vazifalari ko‘paydi, ishlashga vaqt yo‘q. Shuning uchun quyidagi fanlarni dars jadvalidan vaqtincha bo‘lsa ham olib tashlashingizni so‘raymiz: algebra, geometriya, ona tili. Umuman olganda, bu fanlarning hech kimga keragi yo‘q. Boshni qotiradi xolos. Ulaning o‘rni bo‘sh qolmasin desangiz, futbol haqida fan bo‘lsa, o‘shani kiritsa ham bo‘ladi. O‘qituvchilikka, agar xo‘p desa, o‘rtoq Gennadiy Krasnitskiyni olib kelish kerak. Talabimizni amalga oshirsangiz, hamma fanlardan besh olib o‘qishga so‘z beramiz, sho‘xlik qilmaymiz. O‘quvchilar nomidan:

Hoshimjon Ro‘ziyev»

Talabnomani yozishga yozib qo‘ydim-u, lekin direktorning oldiga kirishga botinolmay qoldim. O‘rnimdan turay desam deng, tizzam dag‘-dag‘ qaltiraydi. Ko‘zimni chirt yumib shartta turdim-da, shu holda, sekretar qizning hoyhoylashiga ham qaramay to‘ppa-to‘g‘ri Otajon Azizovichni kabinetiga kirib bordim.

– Xizmat? – so‘radi direktor.

– Salom, domla! – dedim ko‘zimni ochib.

– Salom.

Indamasdan talabnomani uzatdim. Yo‘q, ishim yana

o‘ngidan kelmadi. Otajon Azizovich naq bir soatcha nasihat qildi. Men ro‘yxatdan o‘chirib tashlamoqchi bo‘lgan fanlar juda foydali emish, ularni puxta egallamasdan turib, kishi agronom ham, injener ham, zootexnik ham bo‘la olmas emish. U desam bu dedi, bu desam u dedi, xullas, oxiriga borib hech gap topolmay qoldim. Ichimda esa «Algebra o‘qigandan ko‘ra oyimdan kaltak yeganim ming marta yaxshi edi», deb turibman.

– To‘g‘rimi? – deb so‘radi oxirida Otajon Azizovich.

– Noto‘g‘ri! – dedim ko‘zimni uyning shiftiga tikib, – uchastkamizning agronomi Anorvoy tog‘a hech joyda o‘qimagan-ku.

– Endi o‘qiyman deb turganida urush boshlanib qolgan, sen bilan bizning hayotimizni saqlash uchun frontga ketgan, – deb tushuntira boshladi Otajon Azizovich. Keyin u yog‘ini yana nasihatga ulab yubordi...

O‘zi ishing bir ketga ketsa, hech o‘ngarib bo‘lmas ekan. Bu ko‘ngilsizliklar ozlik qilgandek, o‘sha kuni yana ketma-ket yomon baholar oldim. Birinchi dars «joni-dilimdan yaxshi ko‘rganim» algebra edi, albatta. Qo‘ng‘iroq chalinishi bilan yuragim shig‘illab ketdi. Qo‘ng‘iroq xuddi qornimning ichida chalingandek ko‘nglimni ozdirib yubordi. O‘qituvchi ko‘rib qolmasin, deb oyoqlarimni oldingi partaning ostiga uzatib, faqat boshimnigina chiqarib o‘tirardim.

– Ro‘ziyev to‘g‘ri o‘tirib ol! – dedi Qobilov.

To‘g‘ri o‘tirib oldim.

– Ro‘ziyev, qani ayt-chi, o‘tgan darsda nimani o‘tuvdik?

Sekin o‘rnimdan turib yonginamda o‘irgan Orifni turtdim. U bo‘lsa teskari qarab, go‘yo hech narsadan xabarsizdek jim o‘tirardi.

– Tezroq gapir! – qistadi muallim.

Bu gal men ham Orifni qaltiqroq turtgan edim, ko‘zlari ola-kula bo‘lib ketdi-yu, qo‘rqqanidan pichir-

KITOBXON
BILIMLAR XAZINABONI

Bu tanishuv parchasidir. Asarning to‘liq versiyasi
https://kitobxon.com/oz/asar/3552 saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси
https://kitobxon.com/uz/asar/3552 сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную версию
можно найти на сайте
https://kitobxon.com/ru/asar/3552